

วารสารพยาบาลตำรวจ
Journal of The Police Nurses

ผลของโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุ
ของนักศึกษาพยาบาลต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร¹
EFFECTS OF ENHANCING ATTITUDE PROGRAM TOWARDS THE ELDERLY
AMONG NURSING STUDENTS ON ELDERLY CARING BEHAVIOR

รจนานถ หอมดี²
Rojjanart Homdee

กาญจนา ภัทราวิวัฒน์³
Kanchana Pattrawiwat

ฐาศุภกร จันประเสริฐ⁴
Thasuk Junprasert

¹ส่วนหนึ่งของปริญญานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Partial Fulfillment of Doctoral Dissertation in Applied Behavioral Science Research,
Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

²นิสิตปริญญาเอก สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110
Graduate Student, Doctoral Degree in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute,
Srinakharinwirot University, Bangkok, 10110, Thailand

^{3,4}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ 10110
Assistant Professor, Ph.D., Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Bangkok, 10110, Thailand

³Corresponding author E-mail: kanchanapa@g.swu.ac.th

Received: July 2, 2023

Revised: July 19, 2023

Accepted: December 25, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง วัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาล ระหว่างกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุกับกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติตามมาตรฐานของรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล และ 2) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลในกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลตำรวจ วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ จำนวน 56 คน สุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 28 คน เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร มีค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน อยู่ระหว่าง .67 - 1.00 และมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ .92 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยายและสถิติอ้างอิง ได้แก่ Independent t-test และ Repeated Measure ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลตำรวจกลุ่มทดลองภายหลังได้รับโปรแกรมและระยะติดตามผลมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และภายในกลุ่ม

ทดลองมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรแตกต่างกันตามช่วงเวลา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเพิ่มมากที่สุดในระยะติดตามผล

ดังนั้น โปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุสามารถนำไปพัฒนาพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรใน นักศึกษาพยาบาล หรือผู้มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้ป่วยเรื้อรัง เช่น ผู้ดูแลผู้สูงอายุใน Nursing Home ศูนย์ดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เป็นต้น

คำสำคัญ : เจตคติ, พฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทร, ผู้สูงอายุ, นักศึกษาพยาบาล

Abstract

This quasi-experimental research aimed 1) to compare elderly caring behavior among nursing students between the experimental group, which received an attitude-enhancing program, and the control group, which received standardized learning management, and 2) to compare elderly caring behavior among nursing students in the experimental group, before and after receiving the program and during the follow-up period. The sample comprised 56 police nursing students, randomly assigned with 28 students in each group. The enhancing attitude program towards the elderly was used for the experimental group, while a behavioral assessment of compassionate elderly care was used for data collection in both groups. The content validity index, determined by three experts, ranged from .67 to 1.00, and the Cronbach alpha coefficient was .92. Data were analyzed using descriptive statistics, independent t-tests, and Repeated Measure ANOVA.

The results of this study revealed that police nursing students, after receiving the program and during the follow-up period in the experimental group, had higher mean scores of elderly caring behavior than those in the control group at a significance level of .05. Police nursing students in the experimental group also demonstrated statistically significant differences in mean scores of elderly caring behavior in each period at a significant level of .05., with the greatest increase observed during the follow-up period.

Therefore, the attitude-enhancing program towards the elderly can be further extended to develop caring behavior in nursing students. It may serve as a guideline for nurturing caring behavior among individuals responsible for elderly care or the care of chronically ill patients, such as caregivers in nursing homes or chronic disease care centers.

Keywords: attitude, caring behaviors, elderly, nursing students

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเปราะบางด้วยสภาพร่างกายมีข้อจำกัดในการเคลื่อนไหวจากความเสื่อมตามวัย และในผู้ที่มีโรคประจำตัวยิ่งทำให้มีความซับซ้อนในการดูแล นอกจากนี้ ผู้สูงอายุยังมีความจิตใจที่อ่อนไหวยากต่อการปรับตัวและเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกละเลยทอดทิ้ง หรือได้รับการกระทำที่รุนแรงทั้งจากผู้ดูแลบุคคลใกล้ชิดและ

สังคม (Summawong, Somanusorn, & Sumngern, 2017)

การศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมดูแลผู้สูงอายุพบว่า ปัจจัยด้านเจตคติต่อผู้สูงอายุส่งผลต่อพฤติกรรมดูแลผู้สูงอายุ (Abreu & Caldevilla, 2015; Ghimire et al., 2019; Jang, Oh, & Kim, 2019; Leethong-in & Piyawattanapong, 2015) ปัญหาสำคัญใน

การดูแลผู้สูงอายุได้แก่ ขาดการนำองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีไปปรับใช้ให้เป็นรูปธรรมในทางปฏิบัติ มีการปฏิบัติการพยาบาลต่อผู้สูงอายุไม่เหมาะสม การไม่เคารพและพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุที่เป็นเช่นนี้เพราะมีเจตคติต่อการดูแลผู้สูงอายุในด้านลบมองไม่เห็นความแตกต่างระหว่างการให้การดูแลผู้ป่วยสูงอายุกับผู้ป่วยวัยอื่น ๆ หรือเน้นการรักษาพยาบาลมากกว่าการส่งเสริมสุขภาพในผู้สูงอายุ (Nawsuan, Singhasem, & Naksrisang, 2019)

การจัดการเรียนการสอนทางการศึกษาพยาบาลมีการสอดแทรกแนวคิดการดูแลอย่างเอื้ออาทรให้กับนักศึกษาพยาบาลในทุก ๆ ขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล ซึ่งพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทร เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคลตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบทางสังคมโดยเป็นการแสดงถึงความรัก ความเมตตา กรุณา และความสนใจ เอาใจใส่ เช่น แม่ดูแลลูก พี่ดูแลน้อง ครูดูแลลูกศิษย์ เป็นต้น การเจ็บป่วยทางใจไม่สามารถรักษาได้ด้วยยาหรือเทคโนโลยีทางการแพทย์เหมือนกับการรักษาทางกาย สิ่งที่จะเยียวยาได้ คือ ใจของผู้ป่วยเอง ไปจนถึงใจของคนที่อยู่รอบข้าง เช่น ญาติ พ่อแม่ พี่น้อง ลูกหลาน แพทย์ พยาบาล และบุคลากรทางการแพทย์ที่ให้การดูแลรักษา ซึ่งบุคคลเหล่านี้มีส่วนช่วยเยียวยาให้ผู้ป่วยพ้นหายจากโรคได้ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ด้วยการดูแลเอาใจใส่ อดทน และห่วงใยผู้ป่วยอย่างแท้จริง (Kosolchuenvijit, 2008)

ผลจากการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศในวิชาภาคปฏิบัติการพยาบาลรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ พบว่า พฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล บางคนสามารถดูแลผู้สูงอายุด้วยจิตที่เมตตาดี บางคนให้การดูแลตามหน้าที่โดยไม่ได้คิดปรารภอะไรทำให้ผู้สูงอายุถูกละเลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านจิตใจ เพราะนักศึกษาพยาบาลรุ่นใหม่จะไม่ค่อยคุยกับผู้ป่วยและทำงานตามหน้าที่ ดังนั้น ด้านร่างกาย

จึงมักได้รับการดูแลอย่างสมบูรณ์ แต่ด้านจิตใจนั้นยังต้องเพิ่มเติมและใส่ใจให้มากขึ้น แม้จะบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ในรายวิชา

ดังนั้น การศึกษาการส่งเสริมเจตคติต่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรในนักศึกษาพยาบาล จึงเป็นสิ่งที่สำคัญเพื่อให้การรองรับสังคมผู้สูงอายุเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ และควรส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อผู้สูงอายุตั้งแต่ยังเป็นนักศึกษาพยาบาล เพราะอนาคตของนักศึกษาพยาบาล คือ พยาบาลวิชาชีพที่จะออกไปดูแลสังคมผู้สูงอายุ และเจตคติต่อผู้สูงอายุส่งผลต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุ (Abreu & Caldevilla, 2015; Ghimire et al., 2019; Jang et al., 2019) การที่พยาบาลวิชาชีพที่มีเจตคติที่ดี จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ ที่ดีและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์วิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุกับกลุ่มควบคุม

2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลในกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

สมมุติฐานวิจัย

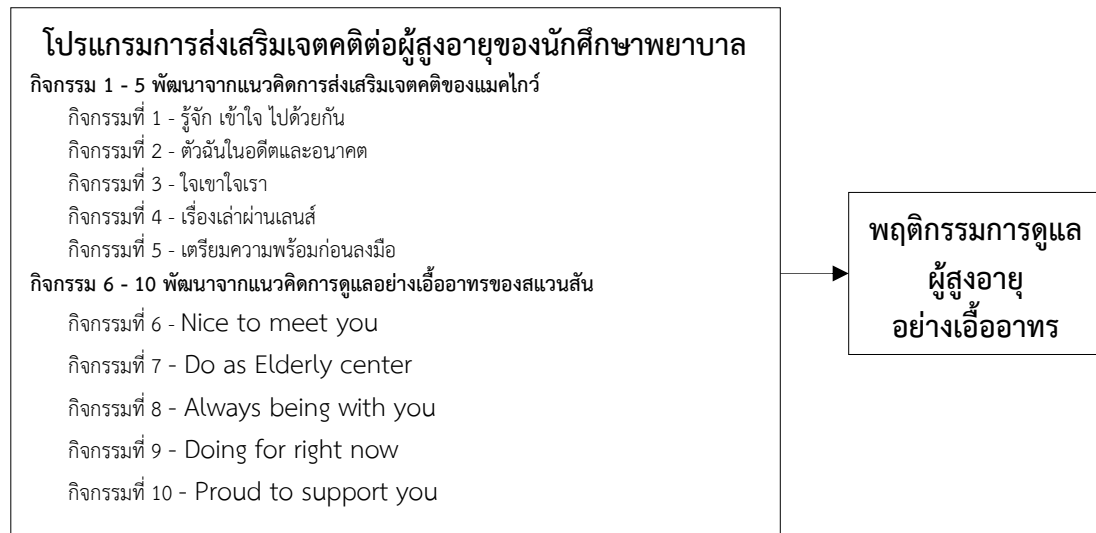
1. นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุ ภายหลังการทดลองและระยะติดตามผล มีพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรสูงกว่ากลุ่มควบคุม

2. นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุ ภายหลังการทดลองและระยะติดตามผลมีพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรสูงกว่าก่อนการทดลอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ประยุกต์ใช้แนวคิดกระบวนการปรับเปลี่ยนเจตคติของ McGuire (1969) การเรียนรู้เชิงรุก (active learning) และการเรียนรู้โดยการสังเกตผ่านตัวแบบ (modeling) เพื่อส่งเสริม

เจตคติที่ดีต่อผู้สูงอายุซึ่งจะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรตามแนวคิดทฤษฎีการดูแลอย่างเอื้ออาทรของสเวนสัน (Swanson, 1993) มีรายละเอียดพอสังเขปดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) แบบ 2 กลุ่ม วัดก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ภายหลังสิ้นสุดการทดลอง 8 สัปดาห์

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลตำรวจ ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2565 วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ จำนวน 68 คน

ตัวอย่าง คือ นักศึกษาพยาบาลตำรวจ ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2565 วิทยาลัยพยาบาลตำรวจ ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จากการคำนวณขนาดตัวอย่าง โดยการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ (power analysis) ผ่านโปรแกรม G*Power version 3.1 (Faul, Erdfeder, Lang & Buchner, 2007) กำหนดรูปแบบการวิเคราะห์อำนาจจากการทดสอบก่อนการวิจัย (priori power analysis)

สำหรับการทดสอบแบบทางเดียว กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนประเภทที่ 1 เท่ากับ .05 อำนาจการทดสอบ (power test) .80 และขนาดอิทธิพล (effect size) ขนาดเล็กเท่ากับ .02 (Rice, 2009) ได้ตัวอย่างอย่างน้อย 52 คน และเพื่อป้องกันการสูญหายของตัวอย่างหรือมีการออกจากการวิจัยโดยมิได้รู้ล่วงหน้า ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 56 คน และ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังทำการสุ่มตัวอย่างเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (random assignment) กลุ่มละ 28 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุ และกลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ

เกณฑ์การคัดเข้า คือ นักศึกษาพยาบาลตำรวจ ชั้นปีที่ 2 ที่กำลังขึ้นฝึกประสบการณ์ภาคปฏิบัติ ณ หอผู้ป่วยอายุรกรรม โรงพยาบาลตำรวจ ภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2565

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ส่วน ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ โปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้หลักการปรับเปลี่ยนเจตคติ 5 ขั้นของแมคไกว์ (McGuire, 1985) และแนวคิดการดูแลอย่างเอื้ออาทรของสแวนสัน (Swanson, 1993) กำหนดเป็นรูปแบบกิจกรรมเตรียมความพร้อม 5 กิจกรรม และกิจกรรมการลงมือปฏิบัติ 5 กิจกรรม ตามที่ปรากฏในกรอบแนวคิดการวิจัย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ เกรดเฉลี่ย ลักษณะครอบครัว จำนวนพี่น้อง และรายได้ครอบครัว

2.2 แบบประเมินพฤติกรรมในการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ตามกรอบแนวคิดการดูแลอย่างเอื้ออาทรของสแวนสัน มีจำนวน 32 ข้อ ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ ปฏิบัติจริงน้อยที่สุด (1) จนถึง ปฏิบัติจริงมากที่สุด (5) ผลรวมของคะแนนอยู่ในช่วง 32 - 160 แปลผลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยมากหมายถึง มีพฤติกรรมในการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรมาก

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. ด้านความตรง เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์พยาบาลเชี่ยวชาญด้านการพยาบาลผู้สูงอายุ อาจารย์พยาบาลเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยา และอาจารย์พยาบาลเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง .67 - 1.00

2. ด้านความเที่ยง แบบประเมินพฤติกรรมในการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรผ่านการทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับ

ตัวอย่าง จำนวน 30 คน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .92

การพิทักษ์สิทธิ์ การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลตำรวจ เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2564 เลขที่หนังสือรับรอง จว. 100/2564 ผู้วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลและประโยชน์ที่รับจากการเข้าร่วมวิจัย และนักศึกษาพยาบาลมีสิทธิตัดสินใจเข้าร่วมโปรแกรมตามความสมัครใจและสามารถตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยได้ทั้งก่อนและขณะดำเนินกิจกรรมวิจัย โดยไม่มีผลต่อคะแนนการเรียนและการฝึกภาคปฏิบัติ เมื่อนักศึกษาพยาบาลยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยให้ลงนามในเอกสาร และตอบแบบสอบถาม ในส่วนของการรักษาผลประโยชน์ให้กับกลุ่มควบคุมนั้น เมื่อผลการวิจัยออกมาแล้วได้ผลดี ผู้วิจัยจะทำการชดเชยให้กับกลุ่มควบคุม โดยจะได้รับโปรแกรมเช่นเดียวกับกลุ่มทดลอง ภายหลังการสรุปผลการวิจัย ข้อมูลที่จากการวิจัยจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับ นำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น ไม่มีการระบุตัวตนของนักศึกษา และจะทำลายเอกสารเมื่อผลการวิจัยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน

1. การเตรียมการทดลอง ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้บังคับการวิทยาลัยพยาบาลตำรวจ และหัวหน้ากลุ่มงานพยาบาล โรงพยาบาลตำรวจ เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและขอใช้สถานที่ในการวิจัย

2. การดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลพร้อมกันทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยให้ทำแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปก่อนการทดลอง หลังจากนั้นผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

กลุ่มควบคุม ได้รับการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติตามมาตรฐานของรายวิชาปฏิบัติการพยาบาล โดยผู้วิจัยให้กลุ่มควบคุมทำแบบประเมินพฤติกรรมในการดูแลผู้สูงอายุอย่าง

เอื้ออาทร คนละประมาณ 10 – 15 นาที ก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติที่หอผู้ป่วยอายุรกรรม และทำแบบประเมินพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรอีกครั้งหลังเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติ รวมทั้ง ติดตามประเมินพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรครั้งที่ 2 ในสัปดาห์ที่ 8 และหลังเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติ

กลุ่มทดลอง

สัปดาห์ที่ 1 ผู้วิจัยนัดหมายนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลอง ทั้ง 28 คน ทำแบบประเมินพฤติกรรมพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร และแจ้งกำหนดการเข้าร่วมกิจกรรม วันละ 1 ชั่วโมง ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ดังนี้

- 1) รู้จัก เข้าใจ ไปด้วยกัน
- 2) ตัวฉันในอดีตและอนาคต
- 3) ใจเขาใจเรา
- 4) เรื่องเล่าผ่านเลนส์
- 5) เตรียมความพร้อมก่อนลงมือ

สัปดาห์ที่ 2 ให้นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองฝึกภาคปฏิบัติ บนหอผู้ป่วย โดยมอบหมายให้ดูแลผู้ป่วยสูงอายุ เป็นเวลา 5 วัน และให้ทำ 5 กิจกรรม ดังนี้

- 1) Nice to meet you
- 2) Do as Elderly Center
- 3) Always being with you
- 4) Doing for right now
- 5) Proud to Support you

หลังเสร็จสิ้นการฝึกภาคปฏิบัติ ทำแบบประเมินพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร และติดตามประเมินผลในครั้งที่ 2 (สัปดาห์ที่ 8) และหลังเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติ

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยนี้ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ เกรดเฉลี่ย ลักษณะครอบครัว จำนวนพี่น้อง รายได้ครอบครัว วิเคราะห์ด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยสถิติ Independent t-test

3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ด้วยสถิติ Repeated measures ANOVA

ผลการวิจัย

1. นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 85.70 อายุอยู่ในช่วง 20 - 21 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 78.60 มีเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วง 3.01 - 3.50 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.10 ส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวขยาย คิดเป็นร้อยละ 39.30 รองลงมาเป็นครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้าง/เสียชีวิต ร้อยละ 32.10 มีจำนวนพี่น้อง 2 คน มากที่สุด ร้อยละ 60.70 ส่วนใหญ่รายได้ครอบครัวอยู่ระหว่าง 15,001 - 30,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 39.30 รองลงมาต่ำกว่า 15,000 คิดเป็นร้อยละ 35.70 และมากกว่า 30,001 บาทต่อเดือนขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ 25.00 ตามลำดับ

ในขณะที่นักศึกษาพยาบาล กลุ่มควบคุม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 92.90 อายุอยู่ในช่วง 20 - 21 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 71.40 มีเกรดเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.51 - 3.00 และ 3.01 - 3.50 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.70 ส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 57.10 มีจำนวนพี่น้อง 2 คน มากที่สุด ร้อยละ 71.40 ส่วนใหญ่รายได้ครอบครัวต่ำกว่า 15,000 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 35.80 รองลงมา เท่ากัน คือ 15,001 – 30,000 และมากกว่า 30,001 บาทต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 32.10

2. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุกับกลุ่มควบคุมในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล พบว่า

ก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกัน ($p > .05$) แต่หลังการทดลองและระยะติดตามผล พบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของกลุ่มทดลองสูงกว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตาราง 1

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลในกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อ

ผู้สูงอายุในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล พบว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของกลุ่มทดลองในระยะติดตามผลสูงกว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของกลุ่มทดลองในระยะก่อนและหลังการทดลอง และค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของกลุ่มทดลองหลังการทดลองสูงกว่าค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของกลุ่มทดลองก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตาราง 2

ตาราง 1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม ($N = 56$)

ระยะเวลา	การเปรียบเทียบ	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ก่อนการทดลอง	กลุ่มทดลอง ($n=28$)	3.51	.29	-1.122	.903
	กลุ่มควบคุม ($n=28$)	3.52	.31		
หลังการทดลอง	กลุ่มทดลอง ($n=28$)	3.79	.26	3.139	.003
	กลุ่มควบคุม ($n=28$)	3.51	.27		
ระยะติดตามผล	กลุ่มทดลอง ($n=28$)	4.43	.32	3.424	.001
	กลุ่มควบคุม ($n=28$)	4.13	.33		

ตาราง 2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของนักศึกษาพยาบาลในกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุในระยะก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล ($n = 28$)

ระยะเวลา	<i>M</i>	Mean difference (MD)			<i>F</i>	<i>p</i>
		ก่อนการทดลอง	หลังการทดลอง	ระยะติดตามผล		
ก่อนการทดลอง	3.51		-.284*	-942*	118.571	.000
หลังการทดลอง	3.79			-641*		
ระยะติดตามผล	4.43					

* $p < .05$

การอภิปรายผลการวิจัย

1. โปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลสามารถทำให้นักศึกษาพยาบาลมีพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรเพิ่มมากขึ้นในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผล 8 สัปดาห์ และมีพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลต่อการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร เป็นโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานแนวคิดการส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อผู้สูงอายุที่ประกอบด้วยขั้นตอนการปรับเปลี่ยนเจตคติ 5 ขั้นของแมคไกว์ (McGuire, 1985) และแนวคิดการดูแลอย่างเอื้ออาทรของสเวนสัน (Swanson, 1993) ทำให้เมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับนักศึกษาพยาบาลในการดูแลผู้สูงอายุแล้วทำให้ ผู้ดูแลผู้สูงอายุมีเจตคติด้านบวกต่อการสูงอายุ จึงส่งผลให้มีพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร (Celik, Kapucu, Tuna, & Akkus, 2017) และพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรจะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้ดูแลมีเจตคติที่ดีต่อผู้สูงอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของ Nawsuwan, Singhasem, and Naksrisang (2019) ที่พบว่า เจตคติต่อผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการพยาบาลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร เมื่อนักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นย่อมมีพฤติกรรมการพยาบาลอย่างเอื้ออาทรเพิ่มมากขึ้น และยังมีผลต่อการแสดงออกถึงความเคารพ ให้เกียรติ ห่วงใยและใส่ใจบริการ เข้าใจและตระหนักในความเป็นผู้สูงอายุ รวมถึงการจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยเหมาะสมกับผู้สูงอายุ (Kumanjan et al., 2021; Wannakul, 2019)

2. นักศึกษาพยาบาลที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร หลังการทดลองและระยะติดตามผล 8 สัปดาห์ มีพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรในระดับมากและสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม อธิบายได้จากโปรแกรมนี้

ประกอบด้วย กิจกรรมที่ส่งเสริมเจตคติต่อการดูแลผู้สูงอายุตามแนวคิดการส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อผู้สูงอายุของแมคไกว์ที่มี 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) รู้จัก เข้าใจ ไปด้วยกัน 2) ตัวฉันในอดีตและอนาคต 3) ใจเขาใจเรา 4) เรื่องเล่าผ่านเลนส์ และ 5) เตรียมความพร้อมก่อนลงมือ ซึ่งเมื่อใช้ร่วมกับแนวคิดการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรของสเวนสันที่มี 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) Nice to meet you 2) Do as Elderly Center 3) Always being with you 4) Doing for right now และ 5) Proud to Support you ทำให้นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองได้รับประสบการณ์ตรงจากแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีความรู้ความเข้าใจต่อการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น แม้ผู้สูงอายุจะมีความยุ่งยากและซับซ้อนในการดูแลมากกว่าวัยอื่น และเสี่ยงต่อการถูกเพิกเฉยละเลยได้ง่าย จากตามองเห็นไม่ชัด การได้ยินลดลง เคลื่อนไหวช้า หรือถูกจำกัดกิจกรรม นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองก็ยังมีเข้าใจในธรรมชาติของวัยสูงอายุ มีเจตคติด้านบวกต่อผู้สูงอายุ ซึ่งการเจตคติด้านบวกต่อผู้สูงอายุทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร สอดคล้องกับการศึกษาของ Khamwan, Malathum, and Jianvitayakij (2021) พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการพยาบาลเอื้ออาทรผู้สูงอายุ ได้แก่ เจตคติต่อผู้สูงอายุ กล่าวคือ เจตคติต่อผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการพยาบาลเอื้ออาทรผู้สูงอายุ เมื่อนักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ย่อมมีพฤติกรรมการพยาบาลอย่างเอื้ออาทรเพิ่มมากขึ้น และพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุที่นักศึกษาแสดงออกนั้น ประกอบด้วย ความรู้สึกรู้ค่า วัฒนธรรม ประสบการณ์ และความเชื่อ ดังนั้น หลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุ นักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองจึงมีระดับพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทรสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม และเพิ่มสูงขึ้นแม้ในระยะติดตามผล 8 สัปดาห์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเพราะนักศึกษาพยาบาลเกิดความรู้สึที่ดีที่ได้

ทำสิ่งที่ดีที่ตนเองได้เคยทำ และเอาไปใช้ต่อแม่ในรายวิชาต่อมา จึงเกิดความยั่งยืนในการสร้างเจตคติต่อผู้สูงอายุและพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร

ข้อเสนอแนะ

1. โปรแกรมการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุของนักศึกษาพยาบาลต่อพฤติกรรมการดูแลผู้สูงอายุอย่างเอื้ออาทร สามารถนำไปขยายผลเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรในกลุ่มการดูแลผู้ป่วยสูงอายุหรือผู้ป่วยวัยอื่น ๆ

2. ผลการวิจัยสามารถนำไปสร้างเป็นแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการดูแลอย่างเอื้ออาทรในกลุ่มผู้มีหน้าที่ดูแลผู้สูงอายุ หรือผู้ป่วยเรื้อรังเนื่องจากเป็นกลุ่มเปราะบางเสี่ยงต่อการถูกกระทำความรุนแรง เช่น ผู้ดูแลผู้สูงอายุใน Nursing Home ศูนย์ดูแลผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เป็นต้น

3. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ที่ขึ้นฝึกประสบการณ์ภาคปฏิบัติเป็นครั้งแรก ผู้สนใจอาจนำไปปรับใช้ในการส่งเสริมเจตคติต่อผู้สูงอายุไปทดสอบกับนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่สูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Celik, S. S., Kapucu, S., Tuna, Z., & Akkus, Y. (2017). Views and attitudes of nursing students towards ageing and older patients. *Australian Journal of Advanced Nursing*, 27(4), 24-30.
- Ghimire, S., Shrestha, N., Callahan, K. E., Nath, D., Baral, B. K., Lethak, N., & Singh, D. R. (2019). Undergraduate nursing student' knowledge of aging, attitudes toward and perception of working with older adults in Kathmandu Nepal. *International Journal of Nursing Sciences*, 6, 204-210.
- Jang, I., Oh, D., & Kim, Y. S. (2019). Factors associated with nursing student' willingness to care for older adults in Korea and the United States. *International Journal of Nursing Sciences*, 426-431.

- Khamwan, A., Malathum, P., & Jianvitayakij, S. (2021). Factors predicting professional nurses' caring behavior for older persons in a university hospital. *Ramathibodi Nursing Journal*, 27(1), 108-121.
- Kosolchuenvijit, J. (2008). *A development of the instructional model through integrating Buddhist concepts to nurture caring behaviors in nursing students* (Doctor of education degree in research and development). Srinakarinwirot University, Bangkok.
- Kumanjan, W., Kongklo, K., Wattanasrisin, J., & Sukhumwang, K. (2017). Age friendly service in tambon health promoting hospital of Khuntalae, Suratthani province. *Journal of the Ministry of Public Health*, 27(Special Issue), 145-157.
- Leethong-in, M., & Piyawattanapong, S. (2015). Predicting factors of age-friendly nursing care behavior by nursing students-nursing practice subject. *Journal of Nursing and Health Care*, 33(3), 70-79.
- McGuire, W. J. (1985). Attitude and attitude change. In *The handbook of social psychology* (3rd ed.). New York, NY: Random House.
- Nawsuwan, K., Singhasem, P., & Naksrisang, W. (2019). Essential competencies of registered nurses for the care of the elderly in an aging society. *Nursing Journal of The Ministry of Public Health*, 27(1), 1-12.
- Summawong, K., Somanusorn, S., & Sumngern, C. (2017). Factors related to elder abuse from perspective of older adults and family member. *Journal of Boromarajonani College of Nursing, Bangkok*, 33(1), 90-103.
- Swanson, K. M. (1993). Nursing as informed caring for the well-being of others. *The Journal of nursing Scholarship*, 25(42), 352-357.
- Wannakul, S. (2019). The study of age-friendly primary health care: Case study of primary care cluster, Ban Si Muat Klao sub district health promoting hospital, Mueang district, Lampang province. *Journal of Health Sciences Scholarship*, 6(2), 43-65.